

CSANAK DÓRA

1930–2010

Elment a legendás Széher úti séták egyik leghűségesebb, legkitartóbb résztvevője, Csanak Dóra.

Hogy mit jelentett a Fülep Lajos körül csoportosult hívek, tanítványok számára ez az évtizedekig tartó, „ezer estét” betöltő peripatetikus társalgás, az jól nyomon követhető a Fodor András publikálta sok száz oldalnyi napló-részletből. E napló tanúsága – de Csanak Dóra személyes megnyilvánulásai alapján is – egyértelmű, hogy neki is életre szóló élményt és támaszt adott ehhez a kis közösséghez való tartozás.

Tudjuk, Fülepnek is fontos volt e társaság léte. Kitartásukat, hűségüket nagyra tartotta. Töredékben maradt – feltehetően legutolsó – írását, *A MAGYAR MŰVÉSZET SZABADSÁGHARCA* címen tervezett visszaemlékezését „*a hűséges pénteki társaknak*” ajánlotta.

A „hűség” Fülep értékrendjében bizonyára nagyon fontos, kitüntetett helyet foglalt el: hűség az elvekhez és hűség a barátokhoz, harcostársakhoz. Saját, kiküzdött világnézetéhez, művészetszemléletéhez, erkölcsi normáihoz való ragaszkodása ezt éppúgy bizonyítja, mint barátaihoz, tanítványaihoz, Elek Artúrhoz, Kner Imréhez, Tolnay Károlyhoz, a Vasárnapi Kör tagjaihoz, Weöres Sándorhoz fűződő sok évtizedes kapcsolata.

A hűség mint érték, mint mérce önként kínálkozik Csanak Dóra személyiségének, életpályájának jellemzésére is. Hűséges volt munkahelyéhez, sok évtizedet töltött – munkába állásától nyugdíjba vonulásáig – a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának kéziratárában. Ezt a hűséget manapság már inkább megmosolyogni való furcsaságnak tekintik, de az ő számára ez bizonyára tudatosan vállalt érték volt. Fontos volt neki maga a hely, az intézmény is. Egyik legkorábbi publikációja az Akadémiai Könyvtár történetével foglalkozott.

Hűséges volt vállalt szakmájához is. A kéziratári munkát hivatásának tekintette. Ez a munka – hagyatékok megszerzése, elrendezése, a katalógusok elkészítése, azaz mások számára hozzáférhetővé, kutathatóvá tétele – nem tartozik a leglátványosabb, legelismertebb tudományos tevékenységek közé. Sokkal inkább szolgálat, mások munkájának megkönnyítése, mások eredményes kutatásának előkészítése, amely a megkívánt széles körű műveltség és szakértelem mellett szorgalmat, sok türelmet, tapintatot s nem kevés önzetlenséget is igényel. Mindezek az erények bőségesen megvoltak Csanak Dórában.

Kéziratári munkájának gerincét természetesen az olyan hatalmas terjedelmű és nagy jelentőségű hagyatékok katalógizálása képezte, mint amilyen a Balázs Béla-, a Szabó Lőrinc- és a Fülep Lajos-hagyatékok voltak. A sok ezer oldalnyi kézirat, levél és dokumentum elrendezése, értelmes, áttekinthető rendbe sorolása, mutatózása sokévnnyi szorgalmas munka eredménye.

Csanak Dóra tudományos tevékenysége azonban nem korlátozódott a szűkebb kéziratári-szakmai munkára. Művelődéstörténészként is maradandót alkotott, Teleki Józsefről szóló monográfiája és tanulmányai bizonyára még sokáig kiindulópontjai lesznek a további kutatásnak. Széles körű érdek-

lődését, nyelvtudását, stílusképességét műfordítóként is kamatoztatta. Több kiadást is megért tolmácsolásában Jane Austen talán legismertebb, legnépszerűbb regénye, az EMMA. Ő fordította le Sztravinszkij visszaemlékezéseit és Serge Lifar Gyagilev-monográfiáját is.

Tevékenykedésének középpontjában azonban élete végéig a Fülep-hagyaték gondozása, Fülep megismerésének, szellemi teljesítménye elismertetésének előmozdítása állt. Fülephez való hűsége is mindvégig töretlen volt.

A Fülep-hagyaték feldolgozásából és közzétételéből a levelezés gondozását vállalta magára, s ezt a feladatot maradéktalanul meg is oldotta. Jó előtanulmány volt ehhez, hogy már korábban kiadta Móricz Zsigmond levelezését. Módszerét továbbfejlesztve sikeresen alkalmazta a Fülep-kiadásban is. Hét vaskos kötetben jelentek meg a Fülep Lajosnak írt, hagyatékában megmaradt s az általa írt, közintézményekben vagy a címzettek hagyatékában fellelhető levelek. Hatalmas, hivatali kötelezettségeit messze meghaladó munkát végzett, hiszen nemcsak a legkézenfekvőbb közintézményekben kellett kutatnia, hanem olyan – sokszor térben is nagyon távoli – hagyatékokban, amelyek Tolnay, Kerényi, Kner vagy éppen Papini iratait őrizték.

A több mint háromezer levél elolvasása, megjegyzetelése (az idegen nyelvű levelek lefordítása) több évtizedes szorgalmas, kitartó munkát igényelt. A teljesítmény jelentőségét – több elismerő kritika mellett – bizonyára Vekerdí László könyvnyi terjedelmű recenziósorozata tanúsítja a legmeggyőzőbben. Az *Új Forrásban* megjelent, utóbb könyv alakban is kiadott szöveget az érdekesebb levelek ismertetése mellett végig átszövik Vekerdí Lászlónak a szöveggondozásra, a filológiai munkára, „a tudós, precíz, adatokban és vonatkozásokban hihetetlenül gazdag, visszautalások és kereszt-hivatkozások tömkelegével zsúfolt jegyzetapparátus”-ra vonatkozó megjegyzései. Hosszan lehet sorolni a dicsérő, elismerő jelzőket: „objektív és pontos”, „célba találó”, „szakszerű”, „pontosan eligazító”, „precízen tudós és ugyanakkor tisztán átlátszó”. „Csanak Dóra a kevésbé ismert vagy pláne ismeretlen szereplőket részletesen bemutatja, az ismerteknek legfeljebb néhány életrajzi adatát közli, s bővebben csak Fülep Lajossal való kapcsolatukat glosszálja. Érvényes ez arra a körre is, amelyben Fülep Lajos vándorévei alatt élt; azonban itt valahogy másra, többre, magára az egész körre is kiterjed a glosszázás vagy inkább tán interpretáció. Mert nem egyszerűen arról van szó, hogy a magyar olvasót ebben a néki idegen világban részletesebben kell tájékoztatni. Csanak Dóra maga is másképpen tájékozódik, divatos irodalomtudományos nagyképzűséggel szólva »hermeneutikai horizontot« húz jegyzeteihez.” „...a jegyzetek nem egyszerűen Fülep Lajos életének részleteire és fordulóra világítanak rá (amit a kötet végén külön részletes kronológiai áttekintés hangsúlyoz és segít), még csak nem is a véletlen vagy sorszerű találkozásokra és kapcsolódásokra, hanem ezen túl az adott kor társadalmi, intézményi és szellemi kereteire.”

Vekerdí a „kiemelkedően precízen szerkesztett” kötetek jelentőségét így foglalta össze: „Csanak Dóra a levelek áttekinthetetlen halmazában nem egyszerűen rendet – kezelhetőséget teremt. Gondosan, megbízható források alapján készült jegyzeteivel, a levelek és a jegyzetek következetes és kis gyakorlat után könnyen kezelhető számozásával, a hivatkozások és utalások egész kötetre figyelő összehangolásával [...] történetet beszél el.”

Ez a jegyzetekbe, kommentárokba elrejtőző Fülep-monográfia bizonyára maradandó emléke lesz Csanak Dóra ügyet szolgáló hűségének.

Tímár Árpád